

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԼՈՒՍԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ԳԼԽԱՎՈՐ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

№ 9 ԲԱՆՎՈՐԱԳՅՈՒՂԱՑԻԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ № 9

ՈՒԱՐ ՍԿԱԼԿԻՆ

ՄԵԾ ԶԱՆԱՊԱՐ ՀԸ

ՊԻԵՍ 4 ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅԱՐ

Ազատ քաղաքի Հար. Պետրոսյան յեկ Գար. Հակոբյան

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ—1929

25 NOV 2001

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՎՈՐՈՒԹ. ԳԼԽ. ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ
№ 9 ԲԱՆԳՅՈՒՂ. ԹԱՏՐՈՆ № 9

891.71

U-57

ՈՒԱՐ ՍԿԱԼԿԻՆ

W

ՄԵԾ ՃԱՆԱՊԱՐ ՀԸ

Պիես 4 գործողությամբ

Ազատ քաղվ. Հար. Պետրոսյան լեվ Գար. Հակոբյան

121

ԷՏ-ՆՈՒՆ 1

31 JUL 2013

VON 25

13827

Հր. № 868 Գրառեպլար № 1047 (բ) Տիրած 1500
 Պետրատի առաջին տպարան վարարչապատում
 Պատվեր № 259

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

ԱԿԻՄ ՊԱՆՈՄՈՎԻԶ ԿԱՍՅԱՆՈՎ.—Միջակ գյուղացի, 50 տարեկան:

ՊԵՂԱԳԵՅԱ.—Նրա կինը:

ՄԱՔՍԻՄ.—Նրանց վարդին, կոմունիստ, 25 տարեկան:

ՅԵԳՈՐ ՄԻՐՈՆԻԶ.—Ակիմի փեսան, գյուղխորհրդի նախագահ, տնփեսա, 30 տարեկան:

ՄԱՐԻԱ.—Նրա կինը, Ակիմի աղջիկը, 27 տարեկան:

ԱԼԵՔՍԵՅ ՄԻՏՐՈՅԱՆՈՎԻԶ.—Խանութպան, 45 տարեկան:

ԱՐԻՆԱ.—Յերիտասարդ աչրի կին:

ՏԻՏ.— } Չբավոր գյուղացիներ:

ՏՐՈՅԻՄ.— } Միջակ գյուղացիներ:

Գյուղացիներ, կանայք, յերիտասարդներ:

I ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

Փողոց Ակիմի խրեթիթի առաջ, Ակիմը նստած է գերանի կտորի վրա ու նորոգում է փայտե տափանը:

ԱԿԻՄ.—(Իճճճ իրեն խոսում է): Եղ ռւր է քշում, է: Այ քեզ հիմար մարդ: Մարդիկ առանց են ել քիչ է մնում իրար միա ուտեն. ինքն էլի հենց գլխին զոռ է տալիս: Թ՛սփ անի իրար գլխի... Թ՛սփ արա, թ՛սփ արա՛ տեսնենք: «Ուրիշ կերպ չի լինի»: Իսկ չես ասում եմ՝ կլինի: Ամեն մեկին մի բուռը հող են տվել ու կպցրել մի տեղից, թե՛ գնա տիրութուն արա: Բաղըդ գցել, բոստանդ տնկել ես... Գնա՛ սիրտդ ուզածին պես տնտեսութուն արա: (Աւխասում է. պառզա): Ե՛լի հենց իրենց եղն են քշում: Համա թե բան դուրս եկավ: Ե՛լ մի ասի... Մեկ տեսար ետեղ մարդ սպանեցին, մեկ՝ ենտեղ... Գտանք էլի: «Մեր ասածն է»,—ասում է: Բա ռւր է եղ ձեր ասած արդարութունն, է: Ախար ռւր է, ռւր: Ես Փլան, են՝ Փստան, իսկի մեկն են չի: Բա ռւր է, ռւր, եղ լավը ռւր է անտկվել: Ուզեցիք կաքավի գնալ, դարըրոխն էլ մոռացաք: (Աւխասում է: Պառզա):

ԱԼԵՔՍԵՅ ՄԻՏՐՈՖԱՆՈՎԻՉ.—(Մոտենում է): Բարձվ, Պանոսիչ: Տափանն էս սարքում:

ԱԿԻՄ.—Հա, բա թնչ, սարքեմ տեսնեմ, Ալեքսեյ Միտրոֆանովիչ, կարժանանամ այսոր էս տափանով արտս տափանել—գլուզն իրար գլխով է դիպել:

ԱԼԵՔՍԵՅ ՄԻՏՐՈՖԱՆՈՎԻՉ.—(Կռակալով կամացուկ): Քեզ թագուն բան ասելու չեմ չեկել, Պանոսիչ: Իրավ վոր իրար գլխով են դիպել: Հաստատ իմացել եմ՝ այսոր ժողով է լինելու... վարտեղ վոր է՛ հիմա զանգերը կքաշեն:

ԱԿԻՄ.—Քաշում են՝ թող քաշեն: Թե վոր ազարակազրուխ լինի,

ԱԿԻՄ.—Ի՞նչ երեխա, ի՞նչ բան: Նախանձից ուրիշներն արած կլինեն: Ե՛, լավ, ախր եղ ցանկապատն ու՛մ ի՞նչ նեղութիւնն է տալիս, է՛:

ՄԱՔՍԻՄ.—Վոր եղպես է՛ կարող է տավար-մավար դիպած լինի: ԱԿԻՄ.—Դու ել ինձ բան պիտի սովորեցնես: Երեկ չես իմ ձեռոջն եմ փորձել: Ենպես պինդ կանգնած եր, վոր իսկի իրար գալու բան էր: Ասենք եղ ել հս դրուստ ասում—կարող ե տավար արած լինի, բայց թե էն տավարը, վոր իրան մարդ է ասում: Ե՛. մարդիկ, մարդիկ: Դու ել կոմունանն ես առել—անցի: Մարդկանց բոլորը պիտի պատ քաշել, ամենքին մի պատի մեջ դնել՝ ես քեզ, ես ել՝ ինձ: Են ել՝ պատերը պինդ պիտի անել, թե չի՛ ով ուժով է՛ մեկ ել տեսար քանդեց ու կոկորդից բռնեց՝ «Յալլա, եստեղից դուրս, ի՛նն է՛ ես»: Ա՛յ, թե ինչեր կան, հա՛: Մանքսիմ, խաթրդ չմտա՛ դու դեռ Չահել ես, Չահել:

ՄԱՔՍԻՄ.—Սուտ ե: հայրիկ, մարդիկ ենք քան ել վատ չեն: Կլանքի պայմանները պետք է փոխել, ու մարդիկ կլավանան:

ԱԿԻՄ.—Սուտ, սուտ, չեմ ուզում լսել:

ՄԱՔՍԻՄ.—Իմ ու քոնը մեր տունը քանդել է: Եստեղ է, վոր կոմունան մեզ պիտի ոգնի: (Յեզոր Միրոնիչն ու Պավելը դուրս են գնում խեղճից ու նայում են փողոցի յերկարուրջամբ):

ՅԵԳՈՐ ՄԻՐՈՆԻՉ.—(Դեպի Պավելը) Ես ի՞նչ բան է, չեն հավաքվում (Դուռն է փողոցն ի վեր): Սիգոր, աղաչի՛ք մեկ ուղարկի՛ թող ժողովի՛ ձեն տա:

ՊԱՎԵԼ.—Տուտն երեաց. գալիս են: (Անցնում են):

ՄԱՔՍԻՄ.—(Հորը): Հայրիկ, դու ժողովի պիտի չգաս:

ԱԿԻՄ.—Գնում ես—դու գնա, չես տափանը դեռ չեմ վերջացրել: Թե բան է՛ հողի մասին խոսք լինի՛ դու հողաբաժանութիւնն ուզի, մենակ թե՛ ագարակագլուխ լինի, հա՛:

ՄԱՔՍԻՄ.—Ձե, չես ագարակագլուխ համաձայն չեմ: Իմ ուղածը կոլեկտիվ վարուցանքը—արտելն է: Արի երկսով ել գնանք:

ԱԿԻՄ.—(Անբավական): Տնտեսութիւններս մեկ է, բայց ամեն մեկս մի կողմ ենք քաշում: Ուզում ես՝ դու տափանը շինի, չես գնամ: Մենակ կգնամ: Թե ուզում ես՝ առ:

ՄԱՔՍԻՄ.—Լավ, հետո կշինեմ: Ժողովը տափանից առավել է:

ԱԿԻՄ.—Առավել է՛. Դու իմ վիզն ես գարկում, իսկի իմանում ես, թե ինչ ես անում, ա՛յ վորդի: Քեզ պահել, մեծացրել եմ, բայց չգիտեմ, թե ինչն է: Հողիս ուտելու համար, ել ի՞նչ կա վոր:

ՄԱՔՍԻՄ.—Հայրիկ, ինչ ուզում ես՝ ասա, չես գնում եմ: Այնտեղ ինձ սպասում են: (Կացիներ վայր է դնում ու դուրս է գնում: Մոտենում է Տրոֆիմը):

ՏՐՈՖԻՄ.—Վա՛յ, վա՛յ, վա՛յ, եղ ինչեր են կատարվում, Պախոմիչ, ինչեր:

ԱԿԻՄ.—Ո՞վ է հասկանում, թե ինչեր են կատարվում:

ՏՐՈՖԻՄ.—Կասես մեկը ժողովրդի պոչի տակը բիզ է խոթում: Մի հարցնող չկա, թե ինչի վրա չեն: Կարվածատիրոջ հողը ձեռքից առել են: Ե՛, ինչ անենք, առել են՝ առել—շատ ել լավ են արել: Ի՞նչ գործդ է—ապրում ես՝ դու քեզ համար հանգիստ սպրի: Ձե, ճար չկա, տիտիկ չի անում: Մատկելն եկել է: Բա եղքան ել չերես առնել կլինի, վոր ժողովուրդն է չերես առել:

ԱԿԻՄ.—Հա, ելի՛, քնովոր Տրոֆիմ, կասես սարից գլորվող աղ լինի: Վոր գլորվեց, ել չի բռնվի: Աչքե-աչք՝ ձեռքից գնում է, ելի՛: (Յերկուսով ել դուրս են գնում: Չանգահարում են: Արիման վազ է քալիս դեպի յուսամուսը):

ԱՐԻՆԱ.—(Լուսամուսը ձեռնում է): Մարիա, տանն էս:

ՄԱՐԻԱ.—(Յերեվալով յուսամուսի առաջ) Ի՞նչ է, Արիմա:

ԱՐԻՆԱ.—Արի գնանք ժողովի: Ի՞նչ կա՛ հստեղ ես տանը: Ասում են, վոր վաթսուն հողի պիտի գնան: Գնանք, գնանք:

ՄԱՐԻԱ.—Հարկավոր է գնալ: Բայց ի՞նչ անեմ—մարդս շատ ոճ ու կարիճն է: Համ գնաց, համ ել ինձ ասում եր՝ «Ի՞նչ գործն է երեսեղ»: Չոր առկազ արավ ու անտիկեց:

ԱՐԻՆԱ.—Ել ի՞նչ ես դուր խոսում, վոր հավասարութիւնն է՛ հավասարութիւն: Ձեռիդ բանը թափելիք ու գնալիք: Յես լինելի՛ չեչի դիմանա. թեկուզ տրաքեր ել՝ իմ ասածը կանեչի: Կգաս, հա՛ (Մարիային գլխով է անում ու դուրս գնում: Պաուգա: Բիչ հետս Մարիան է դուրս գնում: Դուրս է գալիս ու կանգ առնում. դեպի ժողովը նշան է անում: Ականջ է դնում):

ՄԱՐԻԱ.—(Հաստատուն): Յեզորայրս կհաղթի: (Առագ դեպի ժողովն է գնում):

ՎԱՐԱԳՈՒՅՐ

II ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

Ակիմի խրճիթը: Յերկու լուսամուտ: Առաջակողմի անկյունում սրբապատկերներ, սեղան, աթոռներ (տաբուրետ), նրստարաններ: Մյուս կողմի պատի տակ զրադարակ՝ զրքերով, մահճակալ: Մութն ընկնում է: Բեմի վրա Ակիմը, Մախիմը յեղ Մարիան:

ՄԱՔՍԻՄ.—(Գրադարակի մոտ): Գնչրիկ, դու քո պերքը կարգացել է:

ՄԱՐԻԱ.—Այո: Դրել եմ յերեսը: Են կանաչ շապկով զրքի վրա:

ՄԱՔՍԻՄ.—Տեսնում եմ, դու: Հիմա ես կարգա: (Տալիս է): Ա՛ռ: Բայց ժողովին հասիր, չուշանսա: Մեր կուսակցութեան մեջ ամեն ինչ ձայն տալով է: Թե չե՛ հղ տեղացիք մեզ չորին կթողեն:

ՄԱՐԻԱ.—Լավ, չես կզամ, իսկ հիմա մի քիչ կարգամ... (Նսում է լուսամուտի մոտ: Մախիմը դեպի դուռն է գնում):

ԱԿԻՄ.—Մաքսիմ:

ՄԱՔՍԻՄ.—Ի՞նչ է, հնչրիկ:

ԱԿԻՄ.—Դու եղ սեր ես եղպես շտապում:

ՄԱՔՍԻՄ.—Ինքդ գիտես, այսոր վճռական ժողով է:

ԱԿԻՄ.—Ուրեմն բաժանվեցի՞նք, վորդիս:

ՄԱՔՍԻՄ.—Ի՞նչ բաժանվելու բան կա, արի՛ մեզ հետ:

ԱԿԻՄ.—Հերդ պիտի քո հետեից գնամ, թե՛ դու հորդ հետեից: Ուրեմն քո ասածն է:

ՄԱՔՍԻՄ.—Բանն եղ չի: Յես բոլորին եմ լավություն, լավ կյանք ուզում: Հենց այդ լավ բանի համար եղ չես ընտանիքից կարվում եմ:

ԱԿԻՄ.—Բա չես լավը չեմ ուզում: Ի՞նչ, կարծում ես, թե չես անխելք եմ: Անհասկացող եմ: Բա մի՞թե չես բոլորին եղ լավը չեմ ուզում:

ՄԱՔՍԻՄ.—Ո՞վ է իմանում—գուցե ե ուզում ես:

ԱԿԻՄ.—Հենց բանն եղ եղ է, վոր չես իմանում: (Պառկայից հետո): Միայն թե չես լափ ուրիշ կերպ եմ հասկանում: Քո ձեռով կապը քո վիզն ես գցում ու կարճ խելքովդ եղ բանը չես տեսնում:

ՄԱՔՍԻՄ.—Սնու ե, ի՞նչ կապ կա, վոր ինչ գցեմ վիզս: Ծիշտ ե, հնչրիկ, չես ու դու մի խոսքի չենք գալիս, մեր ասածն իրար չի բռնում:

ԱԿԻՄ.—(Կամացուկ): Քեզ ափսոսում եմ, տղաս, այ թե ինչ: Յես մնում եմ մենակ կանգնած: Փեսից հույս չունեմ, նրանից լավ բան չեմ սպասում: Յես դառնալիք, լավ կլիներ, Մաքսիմ, քանի դեռ ուշ չէ:

ՄԱՔՍԻՄ.—(Հաստատուն): Վճչ, դեպի չես չես ճանապարհ չունեմ: Առջ պետք է գնամ, միայն առաջ, հնչրիկ:

ԱԿԻՄ.—Դու սն հետ ես գնում: Տխան ու Պյոտրը քեզ համար աշխատանք պիտի անեն: Նրանք բոլորն եղ սիրում են ուրիշների վզին հեծնել: Իսկ ձեր կուսակցությունն եսպես է. վոչ խաղելին կա, վոչ բան, բոլորը լի՞թի-փոթի չեն: Բա մարդ եղ նրանց հետ բան կբռնի՞:

ՄԱՔՍԻՄ.—Կանենք: Նրանք հիմա աշխատելու վոչ տեղ ունեն, վոչ բան:

ԱԿԻՄ.—Քեզ տեսնեմ, աչքիդ լուս են տվել:

ՄԱՔՍԻՄ.—Կփորձենք:

ԱԿԻՄ.—Ի՞նչ փորձես, աչքերդ հո խուփ չեն: Կապը քո վիզը կգցեն, իսկ իրենք աշխարհքում լին ու բոլ ման կգան:

ՄԱՔՍԻՄ.—Բա վոր եսպես մի բան լինի՛ մարկանց տեղ սկսեն մեքենաներ բանել: Բա են ժամանակը ինչ կասես: Են ժամանակը ի՞նչ կասես, հնչրիկ:

ԱԿԻՄ.—Են ժամանակը: (Պառկա): Են ժամանակ դե՛ք կտանք: (Կամացուկ): Չեզ կխոնարհվեմ:

ՄԱՔՍԻՄ.—Ասածդ չմոռանաս, հա, չերը կատարելու որը գաս խոսքդ կուլ չտաս:

ԱԿԻՄ.—Չե, վորդի, ինձ չի հաջողվի եղ խոսքը կատարել: Չեզ վճչ աստված կա, վճչ եղ կյանք կունենաք:

ՄԱՔՍԻՄ.—(Զգուշությամբ): Բայց դու, հնչրիկ, դու առաջվա պես հավատում ես: Հավատում ես դու, արդյոք, այդ սե, անշունչ տախտակի կտորներին:

ԱԿԻՄ.—Գնա՛ բանիդ, Մաքսիմ... ինձ մի՛ դալրացնի:

ՄԱՔՍԻՄ.— Ձե վոր, հայրիկ, դու տերտերի ձեռք պաշտու թարկը տվել ես:

ԱԿԻՄ.— (Համբերությունից դուրս գալով): Թող գնան, ասում եմ, թե չե... կամ չես, կամ դու:

ՄԱՔՍԻՄ.— Ապրիլ քեզ համար հանգիստ, հայր, չես ամենեկին ել չեմ ուզում քեզ բարկացնել: Յես գնացի: (Մարիային) Բուլբուլի, ժողովի չեկ, ե: (Դուրս ե գնում):

ԱԿԻՄ.— (Ծանր գրկիում ե պաշտի ակ դրամ սարուրեսին): Դուրս ե գալիս, վոր ապրելու ճար չկա: Միայն չեղունկից պոկում են. ապրեցինք, ապրեցինք, —վերջներս փուչ չեղավ: Են չեղավ, ինչ վոր պետքն եր: (Նստած ե խոր մտածումների մեջ: Մարիան աչիք լեռնար գցած՝ նայում ե նրան, բայց սա չի նկատում: Ներս ե մտնում Պելագեյան):

ՊԵԼԱԳԵՅԱ.— (Աղջկան): Քա ելի եզ անտեր գիրքը: Յես ել պիտի ասեմ՝ թե աստված ինձ աղջիկ ե տվել: Աչքդ չթարթած՝ տունը վոտ ե անում-գնում: Չլինի թե հեռանաս—ցցի պես տնկված պիտի մնաս: Իմ սիրտը վկայում ե, վոր մի բան կա: Կամ գոճիները պիտի սոված թողած լինեք, կամ հավերից մեկը՝ տուրը տված: (Պատուզա): Մարիան, գոճիներին բանման տվել ես, թե չե:

ՄԱՔՍԻՄ.— Ինչ ձեռք գրուելո գցիր, մայրիկ, ինչ վախտ ե՝ շփոթն արել եմ: Մայրիկ, չեմ իմանում, թե ինչու գիրքը ձեռքս առնելուց՝ սիրտդ խառնում ե—հանգիստ չես տալիս:

ՊԵԼԱԳԵՅԱ.— Դանդաճ, դանդաճ, բա իմ դարդն ու ցավը դուք չեք՝ մի ե, ուրիշ երեխա ունեմ: Մալին՝ տեր, վորդուն՝ հեր, աչքդ վրեն պահիր, են ե հո լավ կլինի: Հենց վոր վոտդ քաշիր, ել տերը չես, ելած-չեկածը հող ու մոխիր կդառնա: (Ակիմին), Քա հալիվոր ջան, բա դու խի չես թեերդ կախ գցել:

ԱԿԻՄ.— Մեր թեերը խուզել են, այ պատավ: Յերկսիս ել ցախա-վելով քշում են աղբահորը:

ՊԵԼԱԳԵՅԱ.— Ը, սրտամեռի մարդ, իրան-իրան գիտունութուն ե անում. իմանում ե, թե միջից բան պիտի դուրս գա:

ԱԿԻՄ.— Այ պտուղ, ես մենք զուր ենք ապրել:

ՊԵԼԱԳԵՅԱ.— Նոր անավերի հալիվորը խելքը թացրել ե, ինչ ե:— Քա այ մարդ, բան ունես՝ բան ասա, բան: Թե չե՝ դուր ու մուրս վորն ե: Թառի հավերը համբերել ես ետր:

ԱԿԻՄ.— Ը, քո ել, քո հավերի ել... Աղթարհն աղթարհքով, դու ել՝ քո հավերով:

ՊԵԼԱԳԵՅԱ.— Ուզում ե ժածք լինի, աղթարհքը կրակ ընկնի՝ երվի, քշուրը քամին տանի—ելի պիտի իմ հավերը համբերվեն: (Աղջկան): Ը, գետինը դար անես, իսկի վեճն ել ե: Բա քո ապրել ելիք—վախտին գլխի ընկնելիք, քանի հավերը թառն ելին—համբերելիք:

ՄԱՔՍԻՄ.— Այ մեր, բոլ ե ճակատիս, գե գնան, ելի:

ՊԵԼԱԳԵՅԱ.— (Մահնակալի մոտ ինչ վոր բան ե փնտրում ու պատահում գուրպա յե գնում): Ը, լուսդ քո առան, բա բուլիցդ ել չես ամաչում. ես անտերը բա ել հագնել կլինի: Անբան թուլ-դոթի: Կասես չորան լինի—ձեռիցը վոչ կար ա գալիս, վոչ կարկտան, վոչ ել եփել-թափել: Թողնես՝ լավ նստի, սատանի պրտպրտիչն առնի ձեռն ու՝ պրտը՝ պրտը՝ պրտը... Ախ, անաստվածի աղջիկ, չես քանի կամ—դու կապրես, իսկ թե ինձնից հետո քո որն ինչ կդառնա, չեմ իմանում: Մարդ չի իմանում, թե ինչ ե—ես դահրումար գրքերի մեջ կասես թե մեզր կա:

ՄԱՔՍԻՄ.— Մայրիկ, մարդ թողնի՝ քո ձեռից տնից փախնի: Դե լավ, ելի, մի անգամ սսիր—պրծար, ել ինչ ես անում երկեն ալիլու:

ԱԿԻՄ.— Ձեռ քաշի, այ պատավ, ինչ ես ուզում երեխից:

ՊԵԼԱԳԵՅԱ.— Քա մտք-խուզածի հալիվոր, դու ել թեքվար նրանց կողմը: Ումուզ արա՝ թե բան դուրս գա:

ԱԿԻՄ.— Ո՛ւր ե, չի ել դուրս գալիս:

ՊԵԼԱԳԵՅԱ.— Բան դուրս չի գա, բա: Մութն ընկավ՝ հավերն հլա չենք համբերել: Քեզնից ինչ հասկացանք: Ելի չես պիտի գնամ: Յերեք վերստ բեզբած արի ու հիմա ել վոտի վրա կանգնի: (Դուրս ե գնում):

ԱԿԻՄ.— (Պատահում ե ժողովի գնալու): Կգնամ: Մենք չենք մեռել, վոր նրանցից չես մնանք: Մենք մեր խոսքի վրա պիտի կկանգնենք: (Աղջկան) Իսկ դու, Մարիա, լավ կլինի, վոր ժողովի չգաս: Ինչ ասես, վոր աչտեղ չպատահի: Առանց կռիվ չի անցկենա: Ինչ կա, ել ժողով չես տեսել: Մեկ ել տեսար, Յեգորը մագերդ փաթեթից ձեռը: (Մարիան չի պատասխանում: Ակիմը դուրս ե գնում: Մարիան հագնվում ե՝ ժողովի գնա: Ներս ե մտնում Պելագեյան):

ՊԵԼԱԳԵՅԱ.— Չասի, վոր եղպես կլինի. սիրտս վկայում եր: Իմ են ազիզ հավը չկա: Նխուճ թուխուչիկս չկա: Վոտս կտալը-վեր՝ քա՛վորանց չգնալի: Ինչ մի հավ եր: Յանի-չանի-չանի

դարս տվեց: Այս իմ անան թուփուշիկս: Վիղը կասես կռու-
կի վիզ լինեք, կաքավի պես շորոր եր տալիս: Կատարն աք-
լորի կատարի նման դիք բռնած՝ մարդու խելք տանում եր:
Չանս դուրս գա, լուսս խավարի: Եսպես էլ հարածի հարե-
վաններ կլինեն, տներդ քանդվի, վոտդ քաշեցիք— էլ տերը
չես: Իրենց թեքի միսն ուտեն: (Պառլա): Մարիա, չտե-
սար՝ առավոտը հավերը վոր կողմը գնացին:

ՄԱՐԻԱ.— Լուկիբենց տան կողմը գնացին:

ՊԵՂԱԳԵՅԱ.— (Աւստուժացած): Ե՛ն է, էլի: Նրանց քամբախից բա-
ցի՛ էլ վերտեղ պիտի լինի: Եսոր քթոցի տակը կղնի, եզուց՝
կճուճը: Ե՛նտեղ է, ենտեղ:

ՄԱՐԻԱ.— Ի՛նչ էս իմանում— գուցե ուրուրն է տարել: Ի՛նչու չես
անտեղի ուրիշների մեղքն առնում:

ՊԵՂԱԳԵՅԱ.— Ինչի՛ պիտի մեղքն առնեմ: Հիմա տես վո՛նց գնամ,
ման գամ, թուփուշիկս գտնեմ-բերեմ: Մեռած էլ լինեմ—
կգտնեմ: Տեսնում ե՞ս— ի՛նչ անամոթն է եղ Լուկիբիան: (Գուրս
է գնում: Մարիան կանգնում է հայելու առաջ: Ներս է վա-
զում Յեզու Միրանիչը):

ՅԵԳՈՐ ՄԻՐՈՆԻԶ.— (Շատպով): Մարիա, եղ ո՛ւր էս գնում:

ՄԱՐԻԱ.— Քե՞դ ինչ: Ել ի՛նչ գժի պես ներս ընկար:

ՅԵԳՈՐ ՄԻՐՈՆԻԶ.— Ի՛նչպես թե ինչ: Մի՛թե չես քեզ հետ գործ
չունեմ: Բա էլ ի՛նչ մարդ, վոր կնկա հետ գործ չունենա:
Ե՛ս բոպեյիս պատրաստվիր:

ՄԱՐԻԱ.— Ո՛ւր պատրաստվեմ: Ե՛լի սատանեքդ եկան:

ՅԵԳՈՐ ՄԻՐՈՆԻԶ.— Քեզ ասում եմ՝ պատրաստվիր: Լսում ես,
թե չես:

ՄԱՐԻԱ.— (Բարբավելով) Ել ի՛նչ կպար չախես: Վոր կնիկդ էլա—
կրակն ընկած: Ի՛նչ, կարծում ես թե ո՛ւր քշես՝ գենը պիտի
գնամ: Իսկի էլ չես: Քեզ հետ եմ, ախր ո՛ւր: Ի՛նչու համար
պիտի պատրաստվեմ:

ՅԵԳՈՐ ՄԻՐՈՆԻԶ.— Յես քեզ հրամայում եմ: Ե՛մա պիտի խոսես:
Դե շուտ: (Աչքով չափելով նրան): Այս, հա՛... դու հագնված
ես: Գնանք: (Քաշում է դեպի դուռը):

ՄԱՐԻԱ.— Ե՛մա պես հարբած ես: Չես քաշի: (Չեռից պրճնում է):

ՅԵԳՈՐ ՄԻՐՈՆԻԶ.— (Անվճռակամությամբ փոքր ինչ կանգ է առ-
նում): Ի՛նչ, Չես հնազանդվում: Ուրեմն չես...

ՄԱՐԻԱ.— Մի հասկացրո՛ւ տեսնեմ՝ ո՛ւր էս կանչում, է:

ՅԵԳՈՐ ՄԻՐՈՆԻԶ.— Չի՛նք խելքդ թոցրել ես: Չի՛նք— չես հաս-
կանում: «Ո՛ւր, ո՛ւր»: Ժողովի: Դե, դե, շուտ:

ՄԱՐԻԱ.— Ժողովի: (Միծաղում է): Ուրախությամբ, ինքս էլ ու-
զում ելի:

ՅԵԳՈՐ ՄԻՐՈՆԻԶ.— Հիմա այնտեղ քվեարկութունը կսկսեն: Վայ
թե ուշանանք: Պրճնելուն պես— թող արի: Գնանք, գնանք:

ՄԱՐԻԱ.— (Տեղուտեղը կանգնել է, առանց հասկանալու, քե բանն
ի՛նչ է): Դու կամ գժվել ես, կամ թունդ հարբած ես:

ՅԵԳՈՐ ՄԻՐՈՆԻԶ.— Ժամանակ չունեմ, ասում եմ: (Բռնում է
Մարիայի ձեռքից): Հասկանում ես: Յես ձեռք կբարձրացնեմ,
դու էլ բարձրացրու: Աչքդ ի՛նչ կպահես:

ՄԱՐԻԱ.— Ա, հա՛... Լավ: Գնանք: (Գուրս են գնում: Բեմի նեսեվը
հավր դժում է: Իսկույն ներս է մտնում Պելագեյան՝ հավր
ձեռքին):

ՊԵՂԱԳԵՅԱ.— Գտա: Ինձնից բան պահեն: Ասում է՝ հաջի ինքն
իրեն է քթոցը շուտ տվել գլխին: Ի՛նչն իրեն, է: Տեսնում
ես, անամոթը: (Նայում է հավրին) Իմ անան, լավիկս: Իմ
աղիկ թուփուշիկս, հիմա Լուկիբիան քեզ կերած կլինեք:
Հլա, տեսնում ես կոսպաշտը: (Ուզում է հավր գետնի դնել,
բայց չի կարողանում ման գալ, հավր վոսեքը կապած են):
Խճճվել է: Այ, տեսնում ես՝ հավակերք: Ասում է՝ հաջի ինքն
իրեն է քթոցը շուտ տվել գլխին: Բա վոտքերն ո՛լ է կա-
պել: Ե՛լի ինքը: (Փայվալում է հավրին): Իմ ճրպոտունս: Քթո-
ցի տակ չարչարվել ե՞ս, հա՛: Հանաք բան հո՛ չի ամբողջ որը
բանտ նստել: Այս եղ կոսպաշտը: Ե՛ն, են, են Լուկիբիան,
Լուկիբիան: (Լամպը լուսավորում է, արձակում է քամի
վոսեքը) Տանեմ, տանեմ,— թուփուշիկ ջան, տանեմ, բնկա-
լից դնեմ՝ հանգիստ քնիր: (Հավր ձեռքին դուրս է գնում:
Բաց դռնից ներս է խուժում ժողովի աղմուկը: Գոգգված մա-
զերով, մուռլ, ծանր սպասացնելով ներս է մտնում Ակիլոս,
անցնում է, պառկում է մահնակալին, սնում է):

ՊԵՂԱԳԵՅԱ.— (Ներս մտնելով աղանջ է գնում): Բա Ա. կիմ, եղ դու
յե՛ս, հայիվոր: Ի՛նչ է, հո հիվանդ չես:

ԱԿԻՍ.— (Խուլ ձայնով) Հիվանդ եմ. պառավ: Ե՛ն ի՛նչ է ենտեղ:
Վայ ժողովորդ, վայ: (Ներս է վազում Մարիան):

ՄԱՐԻԱ.— (Մոռք, հուզված) Մարիկ, ենտեղ են ի՛նչ է կատար-
վում, են ի՛նչ է կատարվում: Հիմա մարդ կսպանեն (լախս է):

ՊԵՂԱԳԵՅԱ.— Աղջի ջան, գրող էլ չի դիպչի: Մեր ի՛նչ գործն է,
ի՛նչ դարգնեքս է՝ վոր լաց լինենք: (Պառլալից հեռ): Թու-
թուշիկս գտել եմ, է, Մարիա ջան, քթոցի տակը նստած
եր:

101
հոս-50571

ՄԱՐԻԱ.— Ընտրութիւն չեղավ: Յես Մաքսիմի հետ ձայն տվի: Ընկած հողերը—բոլորի վրա: Մեզ ու Միտինենց՝ չորս տանս՝ «Սպիտակ կտափները», «Մողղանները», «Ղուճ սալներն» ու «Շոռաքյափները»: «Ղլափներն ու «Սելափները» — կոմունա-յիս, իսկ Նոր-թաղին՝ «Գյուղի գլխներն» ու «Մայրները»: Գյուղում մենակ տաս տուն կմնա:

ՊԵՆԱԳԵՅԱ.— Ուզում ե՞ր բոլորն էլ մնան, մեզ ինչ: Բան ու գործները կտրվել է, հիմի էլ մասխարութիւննի չտակեց են ընկել: Ի՞նչ, չլինի թե ժողովում կնանիքը քիչ էլին:

ՄԱՐԻԱ.— Շատ ելին, համարյա բոլորը: (Փողոցում աղմուկ է. ձայնեք են, Պելագեյան ու Մարիան հետ են նայում: Դուրս լայն բացվում է, արնառաղախ դեմքով ներս է րնկնում Յեգոր Միտինիչն ու Մարիայի վրա հարձակվում):

ՅԵԳՈՐ ՄԻՐՈՆԻՉ.— (Կատարած) Տո՛ւ փչացած, դու ձեռք ձայն տվիր: (Ակիմը պառկած սեղից բարձրանում է: Մարիան յետ-յետ է հաւրում): Բա չես ինչի՞ համար եկա քո հետեից, Ը՛ր՛:

ՄԱՐԻԱ.— (Հաստատուն) Թո՛ղ տուր ինձ: Դու իմ մարդն ես, չես՝ քո կիսը: Բայց չես քո ստրուկը չեմ: Ակնջիդ գինդ արա: Ետրվանից էլ չեմ ուզում քո կիսը լինել: Եղ հո՛ իմ կատարյալ իրավունքն է: Բավական ե՛ր չես քո պոչը բռնեմ:

ՅԵԳՈՐ ՄԻՐՈՆԻՉ.— (Ուզում է Մարիայի մազերից բռնել, բաւկի-նակն է մնում ձեռքի մեջ) Փչացած: Անպիտան: (Ներս է վազում Մախիմը):

ՄԱՔՍԻՄ.— Հեո՛ւ: Մատ չգիպցնես: (Կանգնում է Մարիայի ու Յեգոր Միտինիչի արանքը: Յեգորը հարձակվում է Մախիմի վրա, բայց Մախիմը ճարպիկ բռնում է նրա ձեռքը: Ակիմը մտաղ մտած՝ քեք է րնկել մահնակալին):

ՊԵՆԱԳԵՅԱ.— (Արտավայից աչքերով, Մարիային) Մարիա, այ աղջիկ: Ել ինչո՞ւ չես կանգնել: Վաղ տուր քավորի հետեից... Գեղը կանչի: (Փռչում է, դուրս է վազում: Փողոցի կողմից աղմուկ):

ՄԱՔՍԻՄ.— (Կեպի Մարիան) Դու հետ վճնց անենք, այ քույր: **ՄԱՐԻԱ.**— Դուրս գցիր նրան, Մաքսիմ, թո՛ղ կորչի: Յես էլ չեմ ուզում նրա հետ ապրել: Ետրվանից նա իմ մարդը չի:

ՅԵԳՈՐ ՄԻՐՈՆԻՉ.— (Փարձում է ձեռքից պրծնել) Բաց թող, սատանա: Կսպանեմ:

ՄԱՔՍԻՄ.— (Յեգորին դեպի դուռն է պարձնում) Յես ուրախ եմ, վոր ինձ բաժին ընկավ քեզ տանից դուրս անել: Լավ ճանապարհ է: (Յեգորին դուրս է բորում ու դուռն աղլար գցում):

ՅԵԳՈՐ ՄԻՐՈՆԻՉ.— (Դուրս ձեռքով, չարացած) Մտնան չանես, Մաքսիմ: Մտնան չանես: Եղ քեզ վրա եժան չի նստի: (Ակիմը պառկում է):

ՄԱՔՍԻՄ.— (Պառկայից հետո) Ե՛հ, քույրիկ, բաններս լավ է: Մի անգամից՝ չերկու գործ:

ՄԱՐԻԱ.— Բա կո՞վը չես մտնում: Յես վախենում ելի, թե մարդասպանութիւն կլինի:

ՄԱՔՍԻՄ.— Ի՞նչ կո՞վ: Մի քիչ իրար ճանկուցիլն: Յես դեռ ավելի վատ բան եմ սպասում: Ետր վոր հրդեհ չլինի, շատ բան է: Ժողովուրդն իրար վրա շատ-շատ են չարացած:

ՄԱՐԻԱ.— Յեղընչը, հիմա իմ մարդուց քեզ զգուշ պահիր, նրա ձեռից ինչ ասես՝ կգա: Այնքան Միտրոֆանովիչից ու դուքանչուց էլ քեզ պահիր: Յես բան եմ լսել... Քեզնից վախենում եմ:

ՄԱՔՍԻՄ.— Ե՛հ, ինչից պիտի վախենամ: Առանց արյունի բան դուրս չի գա: Չե վոր նոր դարազուլու է գալիս: Նոր կյանք է ծնվում: Ենքան էլ մեծ դարդ չի, չեթե մեկը...

ՄԱՐԻԱ.— (Ընդհատում է): Մի ասի, չեմ լսում: Առանց են էլ լավ կյանք կգա:

ՄԱՔՍԻՄ.— Իսկ հավատում ես դու, քույրիկ, այդ վերահաս լավ կյանքին:

ՄԱՐԻԱ.— Հո՛, հո՛, Մաքսիմ, հավատում եմ...

ՄԱՔՍԻՄ.— Լավ է, վոր հավատում ես: Ինձ ի՞նչ պիտի պատահի, շարունակիր սկսածդ: Իսկ առաջիմ հայրիկի մոտ կմնաս: Այո, բայց ձեր է հայրիկը: Նրան մի բան պատահած չլինի: (Ակիմը վեր է կենում քախից, յեվ ուժ չարձնելով Մարիային ու Մախիմին, ծունկ է չոզում սրբապատկերի առաջ—ադարում է: Մարիան ու Մախիմը հետևում են հար: Փողոցից աղմուկի ձայն է գալիս: Ակիմը օրոնները շարժում է, խաչակնում է: Լուսատուները փոքր ինչ լուսավորում են սկրված հրդեհի շողերից: Մարիան վախից յետ-յետ է գնում դեպի յեղբայրը):

ԱԿԻՄ.— (Ուղիղ դիրք ընդունելով) Ո՞վ է ես բանի պատճառը: Ը՛ր՛:

ՄԱՔՍԻՄ.— (Ուժեղ կերպով): Պատճառը, հերս, մեր խավարամտութիւնն է, են, վոր քեզպեսների սանձը մինչև որս էլ կուլակները ձեռն են: Բայց եղպես բաներից մենք վախեցողը չենք, հայրիկ, հինը մոխիր կղառնա, նորը կլինվի: (Հրդեհի շողերը լուսավորում են յրճիքը: Փողոցում անգանգի ձայնը միախառնվել է ամբոխի աղմուկին):

III ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

Ակիմի խրճիթն ազարակում: Սեղան, նստարաններ: Առաջակողմի անկյունում սրբապատկերներ: Սրբապատկերների առաջ կանթեղ ե կախված: Վաղ առավոտ ե:

ԱԿԻՄ.—(Մերացած, նիհարած, դանդաղ ասպայացնելով ներս ե մտնում, նստում նստարանին): Ես ել քեզ աղարակը... Իմ կալվածք: Մարդկանցից պատով կտրվել եմ—ինձ գերեզման շինել: (Պաուզա):

ՄԱՐԻԱ.—(Արագ ներս մտնելով, քրքի կսուր ձեռքին) Հայրիկ, լես կողեկաիվ եմ գնում: Ես նամակը նոր տվին ինձ: Խնդրում են, առանց ուշանալու գնալ: Մաքսիմի գիրը չի: Վախե- նում եմ՝ հնաեղ մի բան պատահած կլինի:(Ուղղվում ե դեպի դուռը):

ԱԿԻՄ.—Կաց, Մարիա:

ՄԱՐԻԱ.—(Հեռ դառնալով) Ի՞նչ ես ասում:

ԱԿԻՄ.—Մեր լերեսից դու ինչո՞ւ եստեղ տրորվես, միանշամից գնա եստեղ:

ՄԱՐԻԱ.—Յես ուրախությամբ կգնամ: Բայց կարծում եմ, վոր ժամանակն ե՛ մենք բոլորս միասին-ընտանիքով մանենք: Չե՞ վոր դու ինքդ այս կյանքով տանջվում ես, հայրիկ: Հը՛, համաձայն ես:

ԱԿԻՄ.—(Դիլով բացասական շարժում ե անում) Չե՛... Անպետք ենք մենք՝ ծերերս ձեր այդ նոր կյանքի համար: Ինչպես ծնվել ենք, այնպես ել կմեռնենք:

ՄԱՐԻԱ.—Ինչո՞ւ համար: Ինչո՞ւ, հայրիկ, այդպես համառում ես: Թե՛, դու գեո չես տեսնում՝ վորն ե լավը՛ Ե՛հ, ցտեսություն, հայրիկ (դուրս ե գնում):

ԱԿԻՄ.—(Մեկակ) Յես չեմ հասկանում այդ նոր կյանքը: Այդ

կյանքի հիմքն ինչ ե: (Պաուզա) Բայց դուքս ե գալիս, վոր մերը խորտակվում ե: Մեզ—փոսն են լցնում... Մենք վոր չենք ուզում, ուրեմն—տեղներս փոսն ե: (Մսածմունքի մեջ ե ընկնում):

ԱԼԵՔՍԵՅ ՄԻՏՐՈՑԱՆՈՎԻՉ.—(Հարբած ներս ե մտնում) Հարգանք- ներս: Իմ բարեկամին: Ակիմ Պախոմիչին: (Բարեվում ե) Ի՞նչ ես գլուխդ կախել: Ելի ի՞նչ ե միտդ ընկել: Չլինի՞ տղիդ համար ես դարդ անում: Ի՞նչ մտանես—են գտանես: Յես ես եմ ասում:

ԱԿԻՄ.—Տղի համար, Ալեքսեյ Միտրոֆանովիչ, դարդ անելու բան չկա: Նա կյանք ե կառուցում: Իսկ մենք ել... Մենք ի՞նչ ենք անում:

ԱԼԵՔՍԵՅ ՄԻՏՐՈՑԱՆՈՎԻՉ.—Ամա շինել ե, հա՛... Բավական ե: Իսկ լես ու դու ամենագլխավորն ենք: Մենք դեո մեզ ցույց կտանք, մեր հերթը կգա:

ԱԿԻՄ.—(Վոսից գլուխ չափում ե Ալեքսեյ Միտրոֆանովիչին) Ի՞նչ ե պատահել ձեզ, Ալեքսեյ Միտրոֆանովիչ: Չտեսնված բան— թուռդ հարբած ես... Են ել եսպես շուտ՝ առավոտյան:

ԱԼԵՔՍԵՅ ՄԻՏՐՈՑԱՆՈՎԻՉ.—Պատահել ե, Պախոմիչ, անսովոր բան ե: Եսոր ջոկ բան ե: Տղիդ քեֆը վճնց ե:

ԱԿԻՄ.—Վոչինչ, լավ ե: Առաջ նրանք ամեն ինչ ունեկին, իսկ հիմա տնտեսություն են սարքել: Մաքսիմը նրանց նա- խագահն ե: (Պաուզա) Ել հարցնե՛լք ինչ ե: Դու ինձնից լավ գիտես նրա մասին:

ԱԼԵՔՍԵՅ ՄԻՏՐՈՑԱՆՈՎԻՉ.—Գիտեմ... Ճիշտ ե, վոր գիտեմ: (Պաուզա) Յես մեր կազմակերպության համար եմ լեկել քեզ մոտ. այսինքն՝ վոր դու մեր մարդը լինես: Այն: Մենք լավ մարդկանց կողմն ենք, վոչ թե բոսյակների: Մի՞թե այդպիսի մարդը կարող ե իշխանության գլուխ կանգնել: Ճղված շալ- վարով... Մի՞թե կարող ե: Ինքն ինչ ե, իր իշխանությունն ինչ լինի: Հլա մի մտծիր, Պախոմիչ:

ԱԿԻՄ.—Կասես թե կալվածատերերի կողմն ես քաշում, Ալեքսեյ Միտրոֆանովիչ: Չլինի՞ ուզում ես, պապերիդ ժամանակը լես բերես:

ԱԼԵՔՍԵՅ ՄԻՏՐՈՑԱՆՈՎԻՉ.—Են վոսիի ժամանակ եր: (Ախ ե փառում) Միայն տեսնում ես, դժվար ե: Գոնե մի մազաչափ ել թեքվենք դեպի են:

ԱԿԻՄ.—(Տեղից վեր կենալով) Գնա, Ալեքսեյ Միտրոֆանովիչ,

գնա, բարեկամ, քո ճանապարհդ գնա: Յես այդպես մաղրկանց հետ ճանապարհ չեմ գնա: Հայրս մեռնելիս ինձ կտակել է աղաների մտրակը չմոռանալ: Ինձ հրամայում էր աշխատավորական կյանքով ապրել, պատվիրում էր ժողովրդարդարուժյան կողմը լինել:

ԱԼԵՔՍԵՅ ՄԻՏՐՈՑԱՆՈՎԻՉ.—(Ծիծաղում է) Ուրեմն դեպի կո՛ր մոենա՛: Ուրիշ ճանապարհ չկա ել... Մանր տնտեսուժյունը չի կարող գոյուժյուն ունենալ: (Պառուզա) Այ, թե ինչ: (Ծիծաղում է, ապա փսփսում է ականջին) Կարող է պատահել այսոր հարևաններից քեզ մոտ գան: Մտադիր են քեզ խընդրել, վոր դու միջնորդես՝ նրանց կոլեկտիվին միացնելու: (Հանկարծ խոսնի մեղհատում է, ծիծաղում է) Այո, թող գան... Ո՞ւմ առաջ միջնորդելու:

ԱԿԻՄ.—(Աչքը սեփեռում Ալեքսեյ Միտրոցանովիչի աչքերին):

ԱԼԵՔՍԵՅ ՄԻՏՐՈՑԱՆՈՎԻՉ.—(Հայացքին պատասխանում է) Քեֆիս լավ վախտն է... Քեֆով հմ: (Նա իսկույն փոքր ինզգասանում է) Գլխիցս դուրս ավի—չգիտեմ թե ինչ... Ծոտի-պոտի բաներ: Այլելի լավ է՝ գնամ: Ախր չես են գըլխեն հմ դուրս լեկել՝ ժամ գնալու:

ՊԵԼԱԳԵՅԱ.—(Ներս մտնելով) Լավ բան են արել, Ալեքսեյ Միտրոցանովիչ, ժամերը դատարկվել են: Պատասխան ել ո՛ւր գնանք: Ել ո՛ւմ առաջ աղոթք անենք:

ԱԿԻՄ.—(Կտրուկ, խոսակիցների համար անսպասելի) Այո, ժամերը դատարկվելու ժամանակը լեկել է: (Ալեքսեյ Միտրոցանովիչը յե-յե նայելով դուրս է գնում):

ՊԵԼԱԳԵՅԱ.—Եղպես... Յերևում է, նեղը մտնում էր, հա մտնում քեզ ու մտավ: Վերջին որերը հասել են: (Առավոտյան զանգերը բառում են: Պեղագեյան խաչակնում է): Կանթեղը պիտի լույս տալ:

ԱԿԻՄ.—Բավական է դրանց դուլ լինես, հարկավոր չի:

ՊԵԼԱԳԵՅԱ.—(Տուփը վայր է գցում. լուցկիին ձեռքի մեջ հանգչում է) Ելի ինչ է պատահել քեզ, հայրվոր:

ԱԿԻՄ.—Վոչինչ: (Ցույց է ցույց սրբապատկերները) Դուրս գցի ալգ կուռքերը:

ՊԵԼԱԳԵՅԱ.—(Շվարած՝ սեղն ու սեղը կանգնել է):

ԱԿԻՄ.—(Հուզված, քաղցած) Յես իմ ամբողջ կյանքում աղոթել եմ այդ պատկերների առաջ: Չոքեչոք եմ արել առաջները: Բայց նրանց ինչ վեջն է: (Պառուզա) Կորցրու:

ՊԵԼԱԳԵՅԱ.—(Խաչակնում է) Իսո՛ս-քե Քրիստոս: Խեղբի չեկ, Ակիմ, խեղբի չեկ:

ԱԿԻՄ.—(Ձեռքով սեղանը քսակացնելով, չարացած) Պեղագեյա, մեզ խաբել են: Ապրելու ճար չկա: Կուզես՝ ո՞ր գցիր վեզդ (զարկում է ձեռքերին):

ՊԵԼԱԳԵՅԱ.—(Աղոթք մտնելով՝ սրբապատկերն իջեցնում է. նրա ձեռքերը դողում են):

ԱԿԻՄ.—(Չարացած) Եդ ինչո՞ւ չեր չեկել: Գալը դատարկ չեր: Միլոսս վկայում է՝ կապ է գցում՝ վզներս... (Մոտենում է Պեղագեյին): Սատանեն մտել է իրեն... (Հեզմանով նայում է Պեղագեյին, վոր սրբապատկերը բռնել է ձեռքին) Ել ինչ ես ցցվել, է, ի՞նչ: Հեռացիր:

ՄԱՐԻԱ.—(Հուզված ներս է վազում) Հնարիկ, կոլեկտիվի գլուխը փորձանք է լեկել... Մաքսիմը չկա:

ԱԿԻՄ.—(Վեր բուշելով) Ի՞նչպես թե չկա: Ի՞նչպես թե՛ Մաքսիմը չկա:

ՄԱՐԻԱ.—Նա ու Տիտն էս գիշեր քաղաքից գալիս են լեղել: Չորի հետևը Մաքսիմը վեր է գալիս, վոր մեզ մոտ գա, իսկ Տիտն ուղիղ գնում է: Իսկ Մաքսիմը չկա ու չկա... Վոչ այստեղ կա, վոչ այնտեղ...

ԱԿԻՄ.—Հը՛... Սպասիր... Այ թե ինչու չեր նա լեկել...

ՄԱՐԻԱ.—Պետք է վաղ տալ ձորը: Այնտեղից արդեն գնացին:

ՊԵԼԱԳԵՅԱ.—Այդ ի՞նչ բան է, Մանյա, ինչպես է պատահել: Աման, վաղ տուր:

ՄԱՐԻԱ.—(Աշխատելով արիւթյամբ խոսել) Ո՞վ է իմանում, գուցե մի տեղ գնացած լինի. կգա: Յես մի վաղ տամ (Դուրս է վազում):

ԱԿԻՄ.—(Պատին հեկնելով՝ մտնում է քնկնում):

ՊԵԼԱԳԵՅԱ.—(Մոտենում է Ակիմին) Ակիմ ջան, եդ ինչ ես անում, Ակիմ ջան:

ԱԿԻՄ.—(Պառուզայից հետո) Դուրս է գալիս, վոր պատավ, դեռ մենք որ ունենք քաշելու: Բայց թե տղին սրբակաները տակով են արել:

ՊԵԼԱԳԵՅԱ.—Քա եդ ինչ, եդ ինչ ես ասում, Ակիմ ջան: Ախր եդ ինչ ես ասում:

ԱԿԻՄ.—Խեղք չի կարում, վոր մեր Մաքսիմը կենդանի լինի:

ՊԵԼԱԳԵՅԱ.—Անտեղի բան ես ասում... Ո՞՞ք, սիրտս վոնց վոր կտրեն... Մաքսիմ ջան... (Մեկնելիս է ցույց):

ԱԿԻՄ.—(Պատուգայից հետո) Դու ինձ ես ասա, պնտավ, ինչպես ես կարծում, արտն ինչպես ե, լսով ե, թե չե:

ՊԵՂԱԳԵՅԱ.—Ինչի՞դ ե պետք, Ակիմ ջան, չես կնիկ եմ—խելքս ինչ ե կարում:

ԱԿԻՄ.—Դու ճիշտն ասա, ճիշտը: Բա վսնց կլինի: Լսով ե, թե չե: Ազարակի բանը լավացել ե, թե չե: չը:

ՊԵՂԱԳԵՅԱ.—Ճիշտը վոր ասեմ, Ակիմ ջան, վոչ միայն չի լավացել—վատացել ե: Ելի մի կերպ աջողացնենք գյուղը գնալ: (Նախասեղյակում վոսնաձայն) Կասես մեկը մեզ մոտ ե գալիս: (Ակիմը լուսամուտից նայում ե) Գլխացավանք ե, հանգստութուն չկա: Ունեցածիդ ձեռը կրակն ես ընկել. ժողովուրդը գող ու ա՛վազակ ե դարձել: (Ներս եմ մտնում Տրոֆիմն ու Արիման):

ՏՐՈՖԻՄ.—(Ակիմին) Բարով, կալվածատեր: Տեղդ վսնց ե. կալվածքում լավ ապրում ես, թե՛ չե:

ՊԵՂԱԳԵՅԱ.—Ակիմ ջան, քավորին նստեցրու: Անցիք, քավոր ջան, անցիք, Արիման ջան:

ՏՐՈՖԻՄ.—Ընդունիր, ընդունիր սանահեր, պատգամավորութունն ընդունիր: Քեզ հետ կարևոր գործ ունենք:

ԱԿԻՄ.—Այդ ինչ կարևոր գործեր են: (Նստաբանք մոտ ե բացում) Նստեցեք: (Տրոֆիմն ու Արիման նստում են Պելագեյան դուրս ե գնում):

ՏՐՈՖԻՄ.—Տեսնում ես՝ կարևոր բան ե, վոր կին ենք ուղարկել: Ժամանակը թարս ե գնում, սանահեր:

ԱՐԻՆԱ.—Եդ ինչ, չլինի՞ իմ մասին ե: (Դառնում ե Ակիմին) Տրոֆիմ քեռին ինձ հետ չեր ուզում քեզ մոտ գալ: «Դուք ինձ անպատվում եք,—ասում եր,—հետս կին եք ուղարկում»:

ՏՐՈՖԻՄ.—(Արիմային) Քեզ հետ ով ե խոսում, լեզվանի: (Ակիմին) Դու ասա, սանահեր: Կարծես նրանց չերկու թաղին ել տղամարդ չկա, կին են ընտրել՝ քեզ մոտ ուղարկելու: Թնու: (Թխում ե):

ԱԿԻՄ.—Լսով, բա ձեզ ինչի՞ համար են ուղարկել մեզ մոտ:

ԱՐԻՆԱ.—Կոչեկտիվին միացնելու համար, հորեղբայր:

ՏՐՈՖԻՄ.—(Արիմային) Հա, հենց դու չիլ գտար: Ո՛ւր ես քեթիդ խոթում:

ԱՐԻՆԱ.—(Ակիմին) Հորեղբայր, մեզ ուղարկել են այն պատճառով, վոր բոլորի բանն ել բուրդ ե:

ՏՐՈՖԻՄ.—Ձենց: Յես քեզ չիլի՞ ասում... Թնու քեզ: (Թխում ե): Մադը չերկար հիմարներին են ուղարկում:

ԱՐԻՆԱ.—Լսով, դու խոսիր, դու, խելք: Ել նստելը գուր ե, ինչ ես դես ու դեն գցում:

ԱԿԻՄ.—Շարով ասա, քավոր:

ՏՐՈՖԻՄ.—(Արիմային) Տեսնում ես, կարգով պետք ե (Ակիմին, կակմարով, լրջորեն, դանդաղ): Գիտենք, վոր դու հասարակութան մարդ ես, քավոր: Այն՝ Մենք բոլորս ել լավ ենք ուզում: Ու լավ ել կյանք ելինք փոստում, բայց վատը դուրս չեկավ:

ԱՐԻՆԱ.—Վոչ տուտ ունի, վոչ տակ: Գիշեր-ցերեկ աշխատես՝ մի մեքենա չես կորոզ առնել: Տավարի հետ ցելի մեջ պիտի ապրես: Գլուխ պահելու համար դեսից-դենից պիտի ձանկես:

ՏՐՈՖԻՄ.—(Արիմային նայելով) Ախ դու, կաշաղակ, կաշաղակ:

ԱՐԻՆԱ.—Դե շուտ-շուտ ասա, ելի, ինչ ես բուրդ գող կնկա նման հա երկնցնում: Մարդու համբերութունն ել ե կտրվում: Տնաչեն, կասես լծան տակի կոտան լինես:

ՏՐՈՖԻՄ.—Հեռո՞, ինչ գուրս չեկավ: Դե արի ու հսպես մարդ կանց հետ գործ արա: Են ինչ ելի ուզում ասել, ե: (Մտնում ե):

ԱՐԻՆԱ.—Ես ասիք՝ «բայց վատը դուրս չեկավ»:

ՏՐՈՖԻՄ.—Ախր ասում եմ, ե. կնիկ մի ասի—մի փուշ ասա քեզ, փուշ: Կրակ ու պատիժ ես, ելի:

ԱՐԻՆԱ.—Կրակ ու պատիժը դու չես:

ՏՐՈՖԻՄ.—Ուրեմն, սանահեր, մեզ ուղարկել են քեզ խնդրելու, վոր դու միջնորդես քո տղի առաջ՝ քո Մաքսիմի առաջ: Վոր մեզ... (Ինքն իրեն). Ա՛յ թե փուշ կնիկ ե, հա: (Խեք նայելով Արիմային, շարունակում ե). Ա՛յ, սանահեր, լավը փնտռեցինք, բայց վատը գտանք: Հենց ամեն բանն ել հսպես ե: Ինչպես չերեում ե, դուրս ե գալիս, վոր միասին ավելի հեշտ կլինի: Հրեն կոչեկտիվում տրակտորն ու ամեն տեսակի մեքենաներ են բանում: Յորենը մարդու ուսերից ե գցում: Կորնգանը ծաղկում ե, տեսնողի քեֆը գալիս ե: Յոնջա չեն ցանել: Շաղգամն ել հո—հրաչք ե, ամեն մեկը մի կհուճ:

ԱՐԻՆԱ.—Ինչ ես դես ու դեն գցում: Ասում ես՝ կարգին ասա, թե չե՛ չես կասեմ:

ՏՐՈՖԻՄ.—(Առաջվանից արագ) Ու դրութունը քննելով, մենք համոզվեցինք, քավոր՝ մի կերպ հաշտվենք նրանց—կոչեկտիվականներին հետ: Շատ կոչվ-դավի արինք, բայց դուրս

յեկավ, վոր, պիտի հաշտվենք: (Արինային), Այ՛ դու, փուշ
 ու տատասկ, ինձ շշկլացրիր: Ինչպիսի խողի պատմութիւնն
 էլ մոռացա: Խորհրդային տնտեսութիւնից նոր են բերել:
ԱՐԻՆԱ.—Առանց եղ խողի չե՛լ կարելի չե՛ յոյա գնար: Իրար հետ
 խոսքներս մեկ անենք՝ մի ճամպով գնանք:
ԱԿԻՄ.—(Մանր հոգոց և քառում): Ե՛հ, սիրելիք: Այդ բոլորը կա-
 րելի չե՛ ու լավ ե, բայց թե... Չգիտեմ, թե ի՞նչ էլ ասեմ...
 Եղ խոսքն ասելուց էլ եմ վախենում:
ՏՐՈՑԻՄ.—Մեր խնդիրը մի մերժիր, քավոր: Այսպէս ապրել էլ
 չի կարելի: Մեր կյանքը կանգ է առել... Ճահճի ջրի նման...
 Լավ չի:
ԱՐԻՆԱ.—Դու, հորեղբայր, առաջ Մարիայից սկսիր ու հետո ինքն
 իրեն կգնա:
ԱԿԻՄ.—Բանն այդ չի... Մաքսիֆն էլ... Նա... (Ներս է վազում
 Տիսր):
ՏԻՏ.—(Յերեսը ձեռքերի մեջ առած, արտասովորով): Հասան, Ակիմ,
 աղիդ էլ հասան: Տղեդ նրանց խանգարում եր (Բնկնում է
 նստարանին ու լաց է լինում):
ԱԿԻՄ.—Սպանել են:
ՏԻՏ.—Չորում... Հիմա կբերեն: Գտել են: Արյունաքամ է չեղել...
ԱԿԻՄ.—Այդպէս... («Իու՛մ գոն գնացիք» յերգի ձայն է գալիս)...
ՏԻՏ.—(Վոսֆի յե կանգնում): Են է՛ մենք ուզում էյինք հետեից
 գնալ...
ՏՐՈՑԻՄ.—Մեռել է քաջի պես... Հենց քաջ էլ եր... (Դառնում
 է բոլորին): Գնանք դիմավորելու: (Բոլորը դուրս են գնում,
 բացի Ակիմից: Ակիմը փոքր ինչ կանգնում է անշարժ, հետո
 լուռ լաց լինելով՝ սեղից պոկ է գալիս ու դուրս վազում:
 Քաղման ֆայերգն ավելի բարձր է լսվում):

ՎԱՐԱԳՈՒՅՐ

IV ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

Կոմունայի տան առաջ, աջից՝ սեղան, սեղանի մոտ՝ աթոռ-
 ներ. առաջը՝ շարք-շարք նստարաններ: Ակիմն ու Տիտը նստած
 են ծառի տակ, փայտե նստարանի վրա, տան լուսամուտին, հե-
 ուսխոսի մոտ՝ Մարիան:

ՄԱՐԻԱ.—(Հեռախոսով խոսում է): Լսում եմ... Մարիա Կասյա-
 նովա՝ կոմունայի նախագահ (պառուգա): Լավ: (Պառուգա):
 Չուշանաք բանվորների հետ ներկա լինել մեր հանդիսավոր
 նիստին (Պառուգա): Ի՞նչպէս: Չբաղված էք: (Պառուգա):
 Այդ դեպքում հիտուն բոպելով ուշ կսկսենք: Շտապեցե՛ք:
 (Բաժանում է, հեռանում է):
ԱԿԻՄ.—(Տիսիկ) Մարդն ի՞նչ տեղ է հասել, Տրիֆոնիչ: Ի՞նչ աչքս
 շատ բան է տեսել, իսկ հիմա աչքիս էլ չեմ հավատում...
 Աշխարհը մարդուն փոխել է:
ՏԻՏ.—Այո, Ակիմ Պախոմիչ: (Պառուգա): Հիմա լես այդ մասին չեմ
 մտածում: Այսօր մենք մեծ տոն ունենք, բայց Մաքսիմը,
 տեսնում ես, մեզ հետ չի:
ԱԿԻՄ.—Մի հիշիր: Հինգ տարի չե անցել, բայց մոռանալ չեմ
 կարողանում, կարծես չեղել եր:
ՏԻՏ.—Նրանք մեր թշնամիներն են, փնասատունները:
ԱԿԻՄ.—Յեզորը հլա փեսես եր. իսկ եղ խանութպանն ուրիշ
 բանի համար եր քավում:
ՏԻՏ.—Եղ էլ քեզ ազգական ու բարեկամ: (Պառուգա: ժողովի ա-
 ռաջին գանգ): Առաջին զանգը տվեց, Ակիմ Պախոմիչ, չերկ-
 բորդն էլ վոր տվեց, տեղները կրոնեն: Յերկրորդ զանգից
 հետո ժողովը կբացվի: Այսօր Մոսկվան ռազիոյով պետք է
 վողջունի մեր կոմունան:
ԱԿԻՄ.—Յես կյանքի վրա շատ եմ մտածում: Բնութիւնը մար-

դուն խելք ե տվել: Ողբ, Չուրբ, հողբ—բոլորը մարդն իր ոգտին ե ծառայեցնում: Թոչում ե, լողում ե, ահագին հեռավորութեան վրա խոսում ե... տեսնում ե...

ՏԻՏ.—Որ ձերութեան փրկիստիա դարձար, Ակիմ Պախոմիչ... Գրքեր ես կարդում: Շատ բան ես դատում:

ԱԿԻՄ.—Առանց այդ չի լինի: Կար ժամանակ, վոր կապը վիզս կչի գցում, ապրելու ճար չկար: Ինչպես պետքն ե, կյանքիս մտտին չեչի մտածում:

ՏԻՏ.—Իսկ հիմա:

ԱԿԻՄ.—Իսկ հիմա նոր եմ գլխի ընկել:

ՏԻՏ.—Ակիմ Պախոմիչ, քո խոսքը Չահեղների հետ պիտի լինի: Յերիտասարդութունը շատ բան չի տեսել, չգիտի: Ամեն մի խելոք խոսք հիմա թանգ արժե: Ապա մի նայիր—սրիկալութուն, հարբեցողութուն: Սրանից լավ բան սպասել չի լինի: Հասարակութունը վերակազմելը բոլորի գործն ե, ու համարձակ պետք ե վերակազմել:

ԱԿԻՄ.—Ել համարձակութունս վորն ե, չեք մենք վերակառուցում ենք այդ հասարակութունը: Թշնամին չորս կողմերս բռնել ե, իսկ մենք մեր չերկրում կոմունա չենք կառուցում: Պե՞տք եր, վոր այստեղ մի հինգ տարի չել մնայինք, չեփվեինք, վորպեսզի, այ, հիմա իմանայինք, թե ինչ մեծ գործ ե այդ: Ախր, Տրոֆիմիչ, ենքան ել հին բան չի... Հիշիխ մարդ մնում ե շվար... Ինձ թվում եր, թե առանց մերի, առանց մեր սեփականութեան՝ անհնարին ե:

ՏԻՏ.—Այո: Լավ, վերակառուցումս ել տեսանք: Մի վազոն անկարգութուններ ու դառնութուններ ել փորձեցինք: Իսկ հիմա հանգստացել ենք:

ՏՐՈՖԻՄ.—Ե՛ն չի: (Շուտ) Յերեկոյան համար ներկայացում են պատրաստում: Զարմանալի բան: Ամբողջ մեր ճանապարհն ուզում են մեզ ցույց տան: Ինձ շատ հետաքրքիր ե՛ ինձ բնմի վրա տեսնել: Պետրուշկեն ծիծաղում ե, ասում ե՛ իսկ ե իսկ դու կլինես, կտեսնես: (Յերկրոյ գանգ: Տեղեր բռնում են):

ՄԱՐԻԱ.—(Հեռախոսով): Կոմունայից են խոսում... Բանվորները չեկան մեզ մոտ: Գուրս չեկել են: Այդպես: Մենք ժողով սկսում ենք: Չենք կարող սպասել (Բաժանում ե):

ՏՐՈՖԻՄ.—Կնանիքն ինչ են տղտղում: Ուզում են ասել, վոր իշխանութունը գրավել ենք—պրծավ գնաց: Ի՛նչ կարող ես նրանց անել: Կո՞վ անելու հո չես:

ՄԱՐԻԱ.—(Գուրս ե գնում: Մեծամասնությունը նրան եմ նայում: Մոտ նստած յերիտասարդից ասում ե): Վասիլիչ, գնա՛ ուղիորդի մոտ: Վլադիմիրը չի չեկել, այսոր դու նրա տեղը կաց: (Յերիտասարդը դուրս ե գնում ու քիչ հետ յուսամուտից յերեվում ե բարձրախոսի ռուպորը): Հարգելի ընկերներ: Մենք ժողովը հետաձգեցինք, բանվորներին ելինք սպասում: Նրանք շուտով կգան, բայց ել հնարավոր չի նրանց սպասել: Հիմա են ժամանակն ե, վոր Մոսկվան մեզ պետք ե ուղիորդ վողջունի: Ուստի մենք առաջ վողջունի խոսքերը լսենք, հետո մեր ժողովը շարունակենք: Հարևան գյուղերից չեկած հյուրեր, ուշադրութեամբ լսեցեք վողջունը: Հետո, մի ժամ հետո, Մոսկվայից գյուղացիական կոնցրեստ կլինի: (Նայում ե ծամացույցին: Ամբողջի հայացքն իրեն ե սեփեւված): Ուշադրութեամբ:

ՌԱԴԻՈ.—Ա՛լո, Ա՛լո: Խոսում ե Մոսկվան, Կոմիտեների անվան կայարանից, հազար չորս հարյուր հիսուն մետր ալիքով: «Մեծ ճանապարհ» կոմունայի կոմունարներ, մեզ լսեցեք: Յոթ տարի չե անցել այն օրից, ինչ դուք կոնկրետ կազմեցիք—սոցիալիզմի ճանապարհին առաջին ու իսկական փորձն արիք: Այժմ ձեր կոմունայի կազմակերպման հնգամյակն ենք տոնում: Թո՛ղ այս մեծ օրը ձեզ համար ել ավելի սերտ կապ ստեղծելու, ել ավելի փոխադարձ մտերմութեան օր լինի: Թո՛ղ այս օրը մյուս գյուղերին ու ավաններին ել ցույց տա լավագույն կուլտուրայի ճանապարհը: Թո՛ղ այս օրը վոչ թե խոսքով, այլ գործով ասի, թե ինչպես պետք ե մարդիկ տնտեսութուն վերակազմեն: Կապիտալիստական չերկրներում բանվորներն ու գյուղացիները դեռ շահագործման ճնշման տակ են գտնվում: Մակայն համաշխարհային հեղափոխության հրդեհը բռնկվել ե: Հետո չե այն օրը, չեք չերկրագնդի գլխին Խորհուրդների դրո՛շը կծածանվի: Արի չեղեք, կո՛մունարներ (Լուրջյուն: Կալում ե մոտեցող բանվորների հայլվածք):

ՎԱՐՄԳՈՒՅՐ

«Ազգային գրադարան»

NL0318910

13.527

ԳԻՆԸ 30 ԿՈՊ.

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

891.71
U-57